

Nykyisen Rity-talon paikalla sijainnut Riihimäen Työväentalo.

Riihimäen työväentaloja

Riihimäen Työväentalo - Rity-talo

Herajoen Työväentalo

Arolammin työväentalo

Törykadun Työväentalo

Työväentalomuseo - Teuron työväentalo

Museona toimiva rakennus on Riihimäelle Tammelan pitäjän Teuron kylästä vuonna 1969 siirretty työväentalo. Nyt museona toimivan Salomökiksi kutsutun Teuron työväentalon rakensivat kylän työväenyhdistyksen jäsenet vuosina 1906-1908.

RIIHIMÄEN TYÖVÄENTALO – RITY-TALO

Riihimäen Työväenyhdistys perustettiin 1903. Riihimäellä järjestäytyminen tapahtui suhteellisen aikaisin, sillä vain vajaat sata työväenyhdistystä oli ehditty perustaa aikaisemmin.

Oman talon rakentamista pohdittiin kokouksissa jo ensimmäisen toimintavuoden aikana, mutta aluksi oli pakko tyytyä käyttämään VPK:n taloa. Talon rakennustoimet käynnistettiin vuonna 1904 ja pari vuotta myöhemmin, vuonna 1906 valmistui Riihimäen työväentalo.

Talon rakentaminen oli annettu urakalla suoritettavaksi, mutta suurlakon jälkeen taloa tehtiin talkootöin. Talkootöissä oli mukana myös Raittiusseuran väkeä. Lakon aikaansaama innostus edisti talon valmistumista, sillä noin 90% rakentamiseen käytetyistä varoista hankittiin vuonna 1906.

Työväentaloa laajennettiin vuoden 1917 aikana. Salia suurennettiin ja rakennettiin näyttämötilat sekä vahtimestarin asunto.

Kansalaissodan loppuvaiheessa saksalaisten vallattua punaisilta Riihimäen he ottivat haltuunsa myös työväentalon. Sodan päätyttyä voittanut puoli käytti lähes vuoden ajan taloa ja sitä nimitettiin suojeluskunnantaloksi. Valtioneuvosto päätti tammikuussa 1919 takavarikointien peruuttamisesta. Riihimäen Työväenyhdistyksen sai luvan käyttää taloan, mutta sen oli maksettava siitä vuokraa valtiolle. Maaherra julisti 14.5. talon vapaaksi takavarikoinnista ja kesäkuussa taloa hoitanut poliisi luovutti sen yhdistykselle.

Työväenliikkeen jakaantumisen myötä kiistaa käytiin myös työväentalon omistuksesta aina kihlakunnanoikeudessa asti. Lopullinen ratkaisu sosialidemokraattien hyväksi syntyi maaherran päätöksellä 20.11.1922.

Keväällä 1929 suunniteltiin talon ulkoasun kaunistamista, peltikattoa ja keskuslämmitystä. Vuonna 1931 talossa suoritettiin pakollisia korjauksia ja tehtiin peltikatto. Keskuslämmityksestä ja talon ulkomuodon kaunistamisesta oli rahan puutteen takia luovuttava.

Maaliskuussa 1939 valittiin komitea suunnittelemaan uuden talon rakentamista. Elokuun alussa tehtiin periaatteellinen päätös rakentamisesta ja piirustusten hankkimisesta. Suunnitelma kuitenkin raukeni toisen maailmansodan alkamisen myötä.

1960-luvun alussa nousi jälleen esille uuden työväentalon rakentaminen. Taloudellisista syistä uusi talo päätettiin rakentaa kahdessa vaiheessa.

Monien mutkien ja viivästymisien jälkeen talo valmistui vuonna 1963. Uudessa talossa oli juhlasalin lisäksi kaksi asuntoa ja kokous- ja liiketiloja. Uusi talo ristittiin nimikilpailun jälkeen Rity-taloksi.

Uuden talon rakentamisesta vastasi rakennusliike. Talkootyötä ei rakentamisessa juurikaan ollut. Talon rakentamiseen otettujen lainojen maksussa talkootyöllä oli kuitenkin ratkaiseva osa. Lainoja pystyttiin maksamaan tanssien järjestämisellä ja bingoiminnalla. Näissä molemmissa pääosa työstä tehtiin talkoilla.

Pian Rity-talon valmistuttua alettiin suunnitella jo talon toista vaihetta. Siihen oli tarkoitus rakentaa juhlasali ja näyttämötilat. Rity-talon juhlasalina käytettävä tila muutettaisiin keilahalliksi. Tämä toisen vaiheen rakentaminen ei toteutunut.

1980-luvun alkuvuosina taloa korjattiin ja kunnostettiin vuosittain taloudellisten mahdollisuuksien sallimissa puitteissa. Päätökset ja suunnitelmat laajemmasta saneerauksesta tehtiin vuoden 1989 aikana. Seuraavan vuoden aikana tehtiin käytännön päätökset saneerauksen sisällöstä ja aikataulusta ja aloitettiin rakennustyö niin, että maaliskuussa 1991 saatettiin viettää harjannostajaisia, ja alkukesästä peruskorjauksen ensimmäinen vaihe saatettiin päätökseen.

Peruskorjauksen jälkeen Rity-talosta muodostui pieni liikekeskus ja toimintatila sekä omalle jäsenistölle että monille muille järjestöille. Talossa on juhlasalin ja kokoustilojen lisäksi erikokoisia liiketiloja.

Tällä hetkellä talon omistaa Riihimäen Sosialidemokraattinen Kunnallisjärjestö.

HERAJOEN TYÖVÄENTALO

Herajoen Työväenyhdistys perustettiin helmikuussa 1908. Myös siellä heräsi heti oman talon kaipuu. Ajatus toteutui jo seuraavana kesänä. Keväällä 1909 yhdistys osti Lopen vanhan käräjätalon. Talo purettiin ja siirrettiin talkoovoimin Herajoelle. Talo valmistu vielä samana vuonna vuokratontille. Heti alusta asti talo oli vilkkaassa käytössä. Kokousten ja harrastustoiminnan lisäksi järjestettiin talon maksamiseksi iltamia ja muita tapahtumia. Myös muut järjestöt käyttivät taloa toimintaansa. 1918 talo oli punakaartin hallussa kunnes se saksalaisten marssiessa kylään jäi autioksi ja myöhemmin valtion takavarikoimaksi. Takavarikkopäätös kumottiin 1919 ja talo oli jälleen yhdistyksen käytössä. Sähköt talolle saatiin 1920. Tontti ostettiin omaksi 1921. Taloa laajennettiin vuonna 1929.

1980-luvulla taloon tehtiin mittava peruskorjaus. 1990-luvun alussa oli toinen mittavampi peruskorjaus. Sen jälkeen taloa on koko ajan kunnostettu lisää niin, että talon ulkoinen alkuperäinen ilme on säilynyt, mutta sisätiloiltaan se on täysin nykyaikainen. Talo on nykyisin yksi Riihimäen suosituimmista juhlapaikoista.

AROLAMMIN TYÖVÄENTALO

Arolammin Työväenyhdistys perustettiin 1910. Vuonna 1924 se sai oman työväentalon. Talo oli kevytrakenteinen eikä siinä ollut lämmitystä. Kesäisin se oli suosittu tanssipaikka. Vuonna 1977 Arolammin Työväenyhdistys yhdistyi Herajoen Työväenyhdistykseen. Työväentalo ja tontti myytiin vuonna 1981 ja nykyisin sillä paikalla on asuintalo.

TÖYRYKADUN TYÖVÄENTALO

Työväenliikkeen jakaantumisen myötä Riihimäelle syntyi kommunistinen Työväenyhdistys Liitto. Kun sosialidemokraatit voittivat kiistan Riihimäen Työväentalosta Työväenyhdistys Liitto hankki oman työväentalon Töyrykadulta. 1930-luvun alussa yhdistyksen toiminta lakkautettiin muun kommunistisen toiminnan mukana. Talon loppuvaiheista ei ole tietoa.